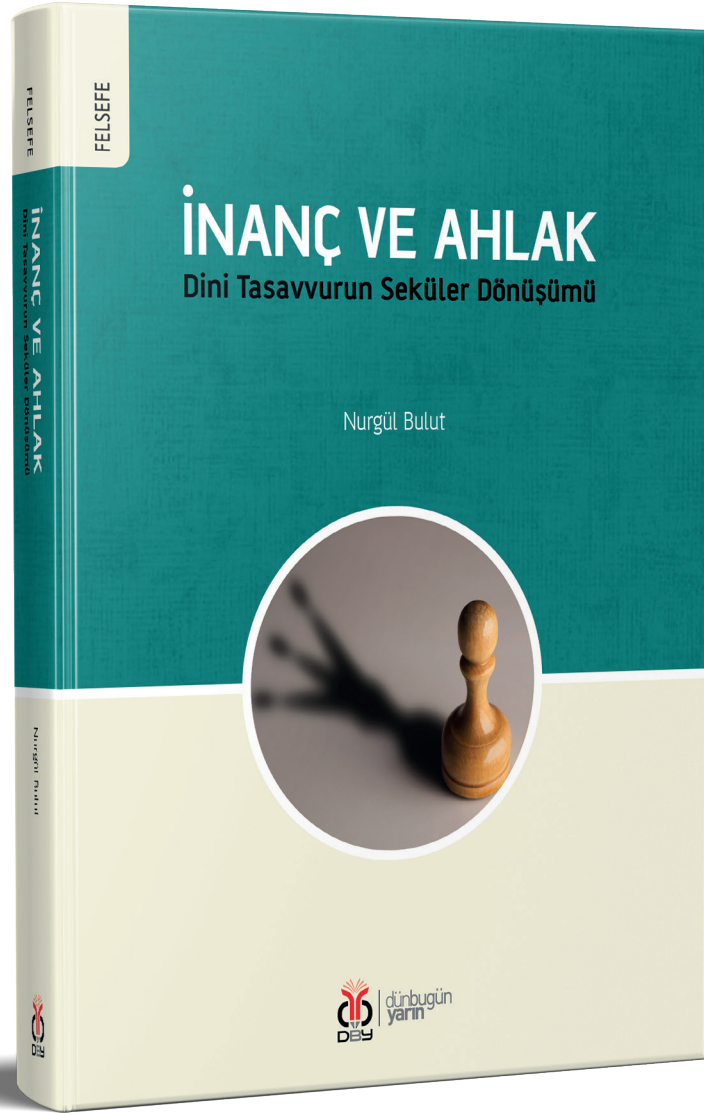

İNANÇ VE AHLAK

Dini Tasavvurun Seküler Dönüşümü

Nurgül Bulut

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 185
Felsefe: 14

ISBN 978-625-7471-22-0
Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2021

Yazar:
Nurgül Bulut
ORCID: 0000-0002-3738-6416

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Kitap/Dizi Editörü:
Nuh Muaz Kapan

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Egokitap
(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

İnanç ve Ahlak: Dini Tasavvurun Seküler Dönüşümü
/ Nurgül Bulut
İstanbul: DBY Yayınları, 2021.
528 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 185) ___ Dizin var
ISBN 978-625-7471-22-0
1- Felsefe 2- İnanç 3- Ahlak 4- Sekülerizm 5- Din Eğitimi

Bu kitap, 31.07.2020 tarihinde İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Prof. Dr. Hamit ER danışmanlığında tamamlanan "Allah İnancı-Ahlak İlişkisi: Din Eğitimi Bağlamında Bir İnceleme" başlıklı doktora tezinin gözden geçirilerek kitaplaştırılmış halidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz.....	13
Giriş	17

BİRİNCİ BÖLÜM

İNANÇ, AHLAK VE EĞİTİM

1. Tanrı ve İnsan İlişkisi Bağlamında İnanç/İman	41
1.1. Allah'a Bağlanma Biçimleri	58
1.1.1. Allah İnancı Merkezli Yaratılış: Fıtrat	59
1.1.2. İnançın Sosyalleşme ile Kurulumu: 'Taklit' Eden İnsan	65
1.1.3. Akılla Temellendirme ve 'Tahkikî İman'	70
1.1.4. Keşfi ve Duygusal Bir Bağ Olarak İman	77
2. Ahlak Tasavvurları ve Ahlakın Temellendirilmesi	85
2.1. Ahlak Tasavvurları.....	85
2.1.1. İlkeler Bütünü ve Bir İlim Olarak Ahlak	87
2.1.2. Ahlak-Tanrı İlişkisi: Yaratılışa Uygun Eyleme	94
2.1.2.1. Yaratılışa Uygun Nitelikler Bütünü Olarak Ahlak (Hulk).....	95

2.1.2.2. Dinî İlkeler Bütünü ve Uygulaması Olarak Ahlak.....	99
2.2. Ahlakın Temellendirilmesi.....	103
2.2.1. Ahlakın Seküler Temellendirilmesi.....	108
2.2.1.1. Teleolojik Ahlak: Hazcılık, Bencillik ve Faydacılık.....	109
2.2.1.2. Deontolojik Ahlak: Ödevcilik.....	118
2.2.1.3. Erdem Ahlakı: Kendini Gerçekleştirme ve İyi Karakter.....	127
2.2.2. Ahlakın Dinî Temellendirilmesi	139
2.2.2.1. İlahî Emir Ahlakı: Akıl, Vahiy ve Tanrı'nın Sevgisi	139
3. Eğitimde Allah İnancı ile Ahlak İlişkisi.....	154
3.1. İnanç Gelişimi ve Ahlakî Yetkinleşme.....	155
3.2. Allah İnancına Dayalı Ahlak Eğitimi ve Metodu.....	160
3.2.1. İlahî İsimler ve Allah'a Benzeme Yoluyla Ahlak Eğitimi	165
3.2.2. Peygamberler ve Ahlakî Kâmil Kimselere Benzeme: 'Temessül'	170
3.2.3. O'nunla Olmak Hali: 'İhsan'	174
3.3. Ahlaka Dayalı İnanç Eğitimi ve Metodu.....	178
3.3.1. 'Ben' Söylemini Terkederek Davranma	182
3.3.2. Salih Amel ve Eylemde Süreklilik	185
3.3.3. Dünyevî İsteklerden Sıyrılarak Eyleme.....	189
3.3.4. Nefis Muhasebesinde Bulunma.....	191

İKİNCİ BÖLÜM İSLAM DÜŞÜNCESİNDE TANRI, İNSAN VE AHLAK İLİŞKİSİ

1. Tanrı ile İnsan İlişkiselliğinde Ahlak	195
1.1. Ahlakın Ontolojik ve Epistemolojik Kaynağı: Tanrı	197

1.2. Ahlakî Sorumlu Varlık 'İnsan'	201
1.3. Allah İnancının Ahlakî Tezahürü	211
2. Ahlak- İbadet İlişkisi	221
3. Ahlak-Ahret İlişkisi: Eylemlerde Kurucu İlke 'Öte Dünya' ..	228
3.1. Eylemlerle Yüzleşme: Cennet ve Cehennem.....	236
3.2. Ahlakta Müeyyide Sorunu	246

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM GENÇ YETİŞKİNLERDE ALLAH İNANCI AHLAK İLİŞKİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

1. Yöntem	257
1.1. Araştırmanın Modeli	257
1.2. Çalışma Grubu.....	261
1.3. Veri Toplama Aracı.....	267
1.4. Verilerin Toplanması.....	269
1.5. Verilerin Çözümlemesi ve Raporlama.....	271
2. Bulgular ve Tartışma.....	274
2.1. Genç Yetişkinlerin Ahlak Tasavvurları.....	274
2.1.1. Ahlak Tasavvuru	274
2.1.1.1. İlahî Ahlak Tasavvuru	277
2.1.1.1.1. Tanrısal-kozmetik İlkeye Uyum	277
2.1.1.1.2. Allah'ın Emir ve Yasaklarına Uyum	280
2.1.1.2. Beşerî Ahlak Tasavvuru	282
2.1.1.2.1. Kişisel Özelliklerin Toplamı	282
2.1.1.2.2. Kurallar Bütünü.....	284
2.1.2. Ahlakta Bilgi-Eylem İlişkisi Sorunu	289
2.1.2.1. Bilgi ile Eylem Arasında Zorunluluk İlişkisi.....	290

2.1.2.2. Bilgi ile Eylem Arasında Zorunluluk	
İlişisinin Bozulması.....	299
2.1.3. Ahlak İlkelerinde Nesnellik ve Görecelik	309
2.1.3.1. Ahlakî Nesnellik/Objektivizm.....	309
2.1.3.2. Ahlakî Görecelik/Rölativizm	314
2.2. Ahlakî İlke ve Önermelerin Kaynağı	321
2.2.1. İyi-Kötünün Mahiyeti ve Kaynağı.....	321
2.2.1.1. Hazcılık ve Faydacılık.....	323
2.2.1.2. Ahlakî Yükümlülük: Ödev Ahlakı	329
2.2.1.3. Erdem Ahlakı.....	336
2.2.1.4. İlahî Emir Ahlakı.....	340
2.3. Tanrı Tasavvuru ve Ahlakî Varlık Olarak İnsan	347
2.3.1. Allah Tasavvuru	347
2.3.1.1. Mutlak Otorite: ‘Ben-O’ İlişkisi	348
2.3.1.2. Duygusal Bağ: ‘Ben-Sen’ İlişkisi	351
2.3.2. Allah’a Bağlanma Biçimleri	356
2.3.2.1. Fıtrat Gereği İnanma: “İçimde Var”	357
2.3.2.2. Geleneksel İman: Taklit Etme.....	359
2.3.2.3. Rasyonel Temellendirme ve Tahkikî İman	365
2.3.2.4. Keşf ve Duygusal Bağlanma	370
2.3.3. Allah İnancı ve Ahlakî Özgürlük İlişkisi.....	371
2.3.3.1. Allah ile Özgürce Eyleyen İnsan	372
2.3.3.2. Allah’a Karşı Özgürce Eyleyen İnsan.....	378
2.4. Allah İnancı Ahlak İlişkisi	380
2.4.1. Niyet ve Eylemin Allah’a Bakan Yönü.....	381
2.4.1.1. Allah’ın Buyruklarına Uyuma.....	382
2.4.1.2. Allah Rızası İçin Eyleme ve İhsan	384
2.4.1.3. Allah’tan Korkarak Yapma(ma):	
Cehennem.....	388
2.4.1.4. Allah’tan ve Allah’ı Umarak Yapma:	
Cennet.....	393
2.4.1.5. Dünyada Ödül-Ceza.....	396

2.4.2. Ahlak Dışı Davranışın Allah İle İlişkiye	
Yansıması	402
2.4.2.1. Pişmanlık ve Sığınma	403
2.4.2.2. Vicdan Azabı ve Telif Etme Çabası	407
2.4.2.3. Kayıtsızlık	410
2.4.3. Kadim Tartışma: Ahlak-İbadet İlişkisi.....	413
2.4.3.1. İbadet ile Ahlak Arasında Zorunluluk	
İlişkisi.....	415
2.4.3.2. İbadet ile Ahlakın İlişkisizliği	426
2.4.3.3. Ahlakın İbadete Öncelenmesi.....	429
2.5. Eğitim ve Ahlak İlişkisi	430
2.5.1. Ahlakın Değişebilirliği Tartışması	430
2.5.1.1. Ebeveyn Tutumu	436
2.5.1.2. Aile/Evlilik Hayatı	438
2.5.1.3. Ahlakî Bilgi Birikimi	441
2.5.1.4. Arkadaş ve Akran Grubu.....	443
2.5.1.5. Toplum ve Çevre	444
2.5.1.6. Sosyoekonomik Şartlar	447
2.5.2. Din Eğitiminin Genç Yetişkinlerin Ahlakına	
Etkisi	449
2.5.2.1. Din Eğitiminin Ahlaka Pozitif Etkisi	449
2.5.2.2. Din Eğitiminin Ahlaka Olumsuz Etkisi	452
2.5.2.3. Ahlak Konusunda Din Eğitiminin	
Nötrlüğü.....	457
2.5.3. Ahlakın ‘Ahlak’ İle Öğrenimi.....	460
2.5.4. Ahlak ve İnanç Eğitimine İlişkin Tartışmalar	464
2.5.4.1. İnançın ve Ahlakın Hayatla İrtibatının	
Kurulması	465
2.5.4.2. Nefs Terbiyesi ile Ahlak ve İnançın	
Tekâmülü	468
2.5.4.3. Otoriteden Uzak Özel Ahlakın İnşası.....	469
2.5.4.4. Toplumda Ahlakî Rol Modellerin	
Artması	473

Değerlendirme ve Sonuç	477
Kaynakça	497
Ekler	519
Ek-1: Mülakat Soruları.....	519
Ek-2: Görüşme Protokolü.....	522
Dizin	523

Önsöz

Bu çalışma insanın varoluşsal meselelerinden olan inanç ve ahlaka ilişkin kapsamlı bir incelemenin yanısıra genç yetişkin bireylerin Allah inancı ve ahlaka ilişkin algılarının eylemlerine tezahür biçimlerini konu edinmektedir. Çalışmada İslam düşüncesinde yer alan inanç ve ahlak arasındaki ilişkinin pratikte kurulma imkânı tartışılırken tanrı tasavvurunun ve ahlakın kaynağı ile ilgili düşüncenin eylemleri nasıl etkilediği sorgulanmaktadır. İslam inancının ahlakla olan güçlü münasebetinin ahlakî yansımalarının beklenen/arzulanan düzeyde görülememesi ve din eğitiminin bu konudaki rolü çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmuştur. Nitekim Müslüman toplumlara bakıldığında birçok ahlakî zaafiyete inançla ilgili sorunların eşlik ettiği görülmektedir. Allah ile insan arasındaki bağın zayıflığı kişinin ahlak tasavvurunu olumsuz biçimde etkileyerek ilahî olanı öteleyebilmektedir. Ahlakın kaynağına vahyin yanısıra haz, akıl, vicdan, duygu ve menfaat gibi unsurlar eklenince insan davranışları çoklu ahlakî ilkelere göre şekillenmekte ve parçalı ahlak anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışma, seküler ahlak teorilerinin aksine ilahî emir ahlakı teorisini esas alarak inanç, ahlak ve eğitim konularını bu teori zemininde irdelemektedir. Ayrıca inanç ile ahlak arasındaki

irtibatın sağlıklı bir biçimde teşekkülü halinde iki olgunun birbirini besleyeceği ve güçlü inancın güzel ahlakı, güzel ahlakın da güçlü bir inancı ortaya çıkaracağı iddiasını savunmaktadır. Teorik zeminde ele alınan konu, İstanbul'da yaşayan farklı niteliklerde kırk iki genç yetişkinle gerçekleştirilen mülakatlarla birleştirilerek inanç-ahlak ilişkisinin mahiyeti sahada da sorgulanmıştır. Böylelikle her iki olguyla ilgili derinlemesine analiz yapılmış, mevcut teorilerin günümüz insanındaki tezahür biçimleri ele alınarak din eğitiminin inanç ve ahlak gelişimindeki rolü incelenmiştir.

Çalışma, araştırmanın mahiyetini ve önemini konu edinen giriş, inanç/iman, ahlak ve eğitim başlığı altında teorik bir sunum içeren birinci bölüm, İslam düşüncesinde Allah, insan ve ahlak ilişkisini inceleyen ikinci bölüm, genç yetişkinlerde Allah inancı ile ahlaka ilişkin algıyı ve eylemlere yansımaları ele alan araştırma bulgularını, bulgulara ilişkin tartışmayı içeren üçüncü bölüm, çalışmayı genel olarak değerlendiren sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen, rehberliği ile beni gayretlendiren kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hamit ER'e sonsuz teşekkür ediyorum. Fikirleriyle çalışmaya katkı sunan, büyük bir titizlikle yazılanları değerlendiren ve yoluma ışık tutan Prof. Dr. Ahmet KOÇ ve Doç. Dr. Ayşe Zişan FURAT hocalarımın müteşekkirim. Çalışmanın her aşamasında müzakerede bulunduğum, farklı düşünme tarzı ve yaklaşımlarıyla ufku açan, yardımını ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Ekrem DEMİRLİ'ye teşekkür ediyorum. Eleştirel bakış açısı ve yorumlarıyla katkı sunan Prof. Dr. Hasan KAPLAN ve Doç. Dr. Emine KESKİNER'e, çalışmamı dikkatle okuyarak metodolojik değerlendirmelerde bulunan ve destek veren Doç. Dr. Ümit HOROZCU'ya minnettarım. Görüşleriyle çalışmanın nihai hale gelmesinde emeği geçen Doç. Dr. Veysel KAYA'ya teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın başlangıcında fikir

veren Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU, saha çalışmasında yönlendirmelerde bulunan Doç. Dr. Banu Güner, Doç. Dr. Gülüşan GÖCEN, çalışma bulgularını değerlendirirken kendisiyle istişarede bulunduğum Prof. Dr. Ömer TÜRKER hocalarımın şükranlarımı sunarım. Leuven'da bulunduğum süre boyunca çalışmamla ilgili fikirlerine başvurduğum Prof. Johan De TAVERNIER ve Prof. Mehdi AZAIEZ'e minnettarım.

Akademik meseleleri rahatça tartışabildiğim, zamanını ve fikirlerini cömertçe sunan, hemdert olmaktan geri durmayan değerli arkadaşlarım Dr. Öğretim Üyesi Fatih YAMAN'a, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet ÖZALP'a, Dr. Hatice AYAR'a, Arife GÜMÜŞ'e, Dr. Hilal MENGÜÇ'e, Dr. Öğretim Üyesi Süleyman GÜMÜŞ ve Dr. Tuğba YAVUZ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Sunduğu konforlu çalışma şartları ve kitap koleksiyonuyla İslam Araştırmaları Merkezi'ne (İSAM) minnet borçluyum. En önemlisi, saha çalışmasında görüşleriyle araştırmama katkı sağlayan ismini sayamadığım kıymetli mülakat katılımcılarına çok teşekkür ediyorum.

Ve ailem... Akademik yolculuğumda heyecanımı paylaşan ve bu yola çıkmamın en büyük müsebbibi sayılan babam, varlığıyla bana güç veren annem, her sıkıntıda yanımda olan kardeşlerim, aile büyüklerim dualarınızı hep hissettim, sonsuz teşekkür. Akademik çalışmaların kuşattığı zihin, beden ve duygulardan arta kalanlarla yetinen, çalışmalarımın birlikte büyüyen kızımın özür, maddî-manevî varlığını ve desteğini her zaman hissettiğim eşime ise teşekkür borçluyum.

Nurgül Bulut
Üsküdar, 2021

Kaynakça

- Abdulkahir el-Bağdadî: **Usulü'd-Dîn**, Beyrut, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1981.
- Abdulkerim el-Cîfi: **İnsan-ı Kamil**, Trc. Abdulaziz Mecdi Torun, İstanbul, İz Yayıncılık, 2002.
- Abdurrezzak Kâşânî: **Mu'cemu Islahatu's-süfiyye**, Thk. Abdul'al Şahin, Kahire, Daru'l Menâr, 1992.
- Abdurrezzak Kâşânî: **Tasavvuf Sözlüğü**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, İz Yayıncılık, 2004.
- Abdülkerim Kuşeyrî: **Kuşeyrî Risalesi**, Çev. Dilaver Selvi, İstanbul, Semerkand Yayınları, 2005.
- Abuzarova, Ülker: "Ahiret İnancının Dinî-Felsefî Temelleri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2007.
- Acar, Mustafa: **Allah'a İmanın Ahlakî Boyutu**, İstanbul, Kitap Dünyası Yayınları, 2017.
- Açıkel, Yusuf: "Nefsini Bilen Rabb'ini Bilir" Hadis mi?, Kelâm-ı Kibar mı?", **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 1998, Sy. 5, ss. 173-200.
- Adudüddin el-Îci: **Ahlak-u Adudüddin**, Trc. İlyas Çelebi, Ankara, TDV Yayınları, 2015.
- Akarsu, Bedia: **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1979.
- Akarsu, Bedia: **Ahlak Öğretileri: Mutluluk Ahlakı**, İstanbul, İnkılâp Kitapevi, C. I, 1998.
- Akarsu, Bedia: **Immanuel Kant'ın Ahlak Felsefesi**, İstanbul, İnkılâp Yayınları, 1999.

- Akçay, Mustafa: “İmanın Oluşumunda Fıtratın Rolü”, **Sakarya Üni. İlahiyat Fak. Dergisi**, Sy. 1, 1996, ss. 273-294.
- Akçay, Mustafa: **Çağdaş Dünyada İnsan ve Dinî Sorumluluğu: Fetret Ehli Örneği**, İstanbul, Işık Yayınları, 2002.
- Akgün, Mehmet: **Materyalizmin Türkiye’ye Girişi ve Etkileri**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988.
- Al-Attar, Mariam: **Islamic Ethics: Divine Command Theory in Arabo-Islamic Thought**, New York, Routledge, 2010.
- Ali Seyyidi: **Ahlak-ı Dinî ve Vezâif-i İslamiyye**, Dersaadet, Kanaat Matbaası, 1329.
- Allport, Gordon William: **The Individual and His Religion: A Psychological Interpretation**, London, 1950.
- Alper, Hülya: **İmanın Psikolojik Yapısı**, İstanbul, Rağbet Yayınları, 4. Bs., 2016.
- Altunışık, R.& Coşkun R. vd.: **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya, Sakarya Yayınevi, 2004.
- Annas, Julia : “Ancient Ethics and Modern Morality,” **Philosophical Perspectives**, C. VI, 1992, ss. 119-136.
- Annas, Julia: **The Morality of Happiness**, London, Cambridge University Press, 1995.
- Aquinas, St. Thomas: **Summa Theologica**, Trans. The Fathers of the English Dominican Province, New York, 1948.
- Aquinas, St. Thomas: **Selected Philosophical Writings**, Ed. T. McDermott, Oxford, 1998.
- Aquinas, St. Thomas: **On Evil**, Trans. Richard Regan, Oxford, Oxford University Press, 2003.
- Arıcı, Mustakim: “İlimler Tasnifi Literatüründe Ahlak İlmi”, **Mukaddime: Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. VII, Sy. 1, 2016, ss. 1-29.
- Aristoteles: **Nikomakhos’a Etik**, Çev. Saffet Babür, Ankara, Bilgesu Yayınları, 2007.
- Armağan, Mustafa: **Gelenek ve Modernlik Arasında**, İstanbul, İz Yayıncılık, 1998.
- Armaner, Neda: **Din Psikolojisine Giriş**, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1980.
- Arnett, J. J. & Eisenberg, N. : “Introduction To The Special Section: Emerging Adulthood Around The World”, **Child Development Perspectives**, Vol. 1(2), 2007, ss. 66- 67.
- Arrington, Robert L. : **Western Ethics: An Historical Introduction**, Massachusetts, Blackwell Publishers, 1998.
- Arslan, Ahmet: **Felsefeye Giriş**, Ankara, Vadi Yayınları, 1998.

- Arslan, Ahmet: **İlkçağ Felsefe Tarihi Sofistlerden Platon’a**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. II, 2006.
- Arslan, Hulusi: “Ahlakî Değerlerin Nesnelliliği ve Öznelliği Açısından Mu’tezile Ve Eş’arîlik”, **Hikmet Yurdu**, C. IX, Sy. 17, 2016, ss. 9-19.
- Arslan, Şeyma: “Fıtrat Kavramı Çerçevesinde Eğitimde ‘İnsanın Neliği’ Sorusu”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Marmara Üni. SBE**, İstanbul, 2006.
- Aslan, İbrahim: **Kadi Abdulcebbar’a Göre Dinin Aklî ve Ahlakî Savunusu**, Ankara, Otto Yayınları, 2014.
- Aslın, Mehmet İzzet : **Tasavvufta Tevhid ve Nefsi İrfan Yolu**, İstanbul, Gelenek Yayınları, 2016.
- Aster, Ernst Von: **İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi**, Çev. Vural Okur, İstanbul, İm Yayın Tasarım, 1999.
- Atak, Hasan& Çok, Figen: “İnsan Yaşamında Yeni Bir Dönem: Beliren Yetişkinlik”, **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 17 (1), 2010, ss. 39-50.
- Atay, Hüseyin: **Kur’an’a Göre İman Esasları**, Ankara, Atay Yayınevi, 1998.
- Audi, Robert: **The Cambridge Dictionary of Philosophy**, London, Cambridge University Press, 1999.
- Audi, Robert: “Virtue Ethics”, **The Cambridge Dictionary of Philosophy**, Cambridge University Press, 1999.
- Ay, Mehmet Emin: “Aile Ortamında Yerine Getirilen İbadetlerin Çocuk Üzerinde Etkileri”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sy. 1, 1994, ss. 163-170.
- Aydın, Hayati: **Kuran’da İnsan Psikolojisi**, İstanbul, Timaş Yayınları, 1999.
- Aydın, İbrahim Hakkı: “Seküler Ahlak Bağlamında Din-Ahlak İlişkisi”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sy. 35, 2011, ss. 1-23.
- Aydın, Mehmet S.: **Kant’ta ve Çağdaş İngiliz Felsefesinde Tanrı Ahlak İlişkisi**, Ankara, TDV Yayınları, 1991.
- Aydın, Mehmet S.: “Allah’ın Varlığına İnanmanın Akliliği”, **İslâmi Araştırmalar Dergisi**, C. I, Sy. 2, 1986, ss. 12-21.
- Aydın, Mehmet S.: **Din Felsefesi**, İzmir, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007.
- Aydın, Mehmet Zeki: **Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi**, İstanbul, Dem Yayınları, 2005.
- Aydın, Muhammet Şevki: “İslâm Ahlak Eğitimi”, **İslâm Ahlakı Temel Konular Güncel Yorumlar** içinde, Ed. Muhammet Şevki Aydın, A. H. Adanalı, İstanbul, DİB Yayınları, 2014, ss. 201-254.
- Aydın, Ömer: **Kur’an-Kerim’de İman Ahlak İlişkisi**, İstanbul, İşaret Yayınları, 2007.
- Ayer, Alfred Jules : **Dil Doğruluk ve Mantık**, Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, İstanbul, Metis Yayınları, 1998.

- Ayni, Mehmet Ali: “Nefs Kelimesinin Manaları”, **Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası**, C. IV. Sy. 14, 1930, ss. 46-52.
- Aytekin, Arif : **Ehl-i Sünnet İnanç Esasları**, İstanbul, Bereket Yayınları, 2011.
- Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Kubbealtı Lügati, 2006.
- Azüziddin Nesefi: **Tasavvufta İnsan Meselesi**, Çev. Mehmet Kanar, İstanbul, Dergah Yayınları, 2013.
- Baer, James A.: “Ethics/Morality Distinction”, **Ethics** içinde, Ed. John. K. Roth, California, Salem Press, 2005, pp. 479.
- Baghramian, Maria: **The Problems of Philosophy: Relativism**, London&New York, Routledge, 2004.
- Bahadır, Abdulkerim: **İnsanın Anlam Arayışı ve Din**, İstanbul, İnsan Yayınları, 2002.
- Bâkıllânî: **Kitabu Temhidi'l-evâil ve Telhîsu'd-delâil**, Beyrut, Müessesetü Kutubi's-sakafiyye, 1987.
- Bâkıllânî: **et-Temhid fi'r-red ale'l-Mülhideti'l-Muatıla**, Kahire, Dârü'l-Fikri'l-Arabi, 1947.
- Balcı, Ali: **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**, Ankara, Pegem Yayıncılık, 2009.
- Başer, Hacı Bayram: **Şeriat ve Hakikat**, İstanbul, Klasik Yayınları, 2017.
- Başkurt, İrfan: “Din ve Ahlak Eğitiminde Yeni Arayışlar ve Bakış Açıkları”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sy.6, 2002, ss. 69-100.
- Başkurt, İrfan: “İman, Dayandığı Temel İlkeler ve Eğitim”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sy. 8, 2001, ss. 183-202.
- Bayyigit, Mehmet: “Gençliğin Dinî İnanç, İbadet ve Problemlerine Boylamsal Bir Bakış”, **Gençlik Dönemi ve Din Eğitimi II** içinde, Ed. Hayati Hökelekli, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2003, ss. 221-241.
- Bedreddin Aynî: **Umdetu'l-kârî fi Şerhi Sahihî'l-Buhârî**, Kahire, İdaretü't-Tıbaatî'l-Müniriyye, C. II, t.y.
- Bell, Daniel: **The Cultural Contradictions of Capitalism**, London, Heinemann, 1976.
- Berdyaev, Nicolas: “Human Destiny”, **Problems and Perspectives in the Philosophy of Religion** içinde, Ed. George I. Mavrodes ve Stuart C. Hackett, New York, 1967.
- Bertrand, Alexis: **Ahlak felsefesi**, Sdl. Hayrani Altıntaş, Ankara, Seba Yayınları, 1999.
- Beyazade Ahmed Efendi: **İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin İtikadi Görüşleri**, Çev. İlyas Çelebi, İstanbul, İFAV Yayınları, 2000.
- Bhuyan, Nisigandha: “The Role of Character in Ethical Decision Making”, **The Journal of Value Inquiry**, Vol. 41(1), 2007, pp. 45-57.

- Bilgin, Beyza: **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Ankara, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1988.
- Bilgiseven, Kurtkan Amiran: **Genel Sosyoloji**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1974.
- Bourke, Vernon J.: “Aquinas”, **Ethics In The History of Western Philosophy** içinde, Ed. R.J. Cavalier vd., Oxford, Macmillan Press, 1989, pp. 98-125.
- Brenket, George G.: **Marx'ın Özgürlük Etiği**, Çev. Yavuz Alogan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998.
- Broadie, Sarah: **Ethics with Aristotle**, New York, Oxford University Press, 2003.
- Büyük, Celal: **Tanrısız Ahlak-Eleştirel Bir Bakış**, Ankara, Berikan Yayınevi, 2014.
- Cebeci, Suat: **Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi**, Ankara, Akçağ Yayınevi, 1996.
- Cebecioglu, Ethem: **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, İstanbul, Anka Yayınları, 2004.
- Cevizci, Ahmet: **Eğitim Felsefesi**, İstanbul, Say Yayınları, 2014.
- Cevizci, Ahmet: **Etiğe Giriş**, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2002.
- Cevizci, Ahmet: **Etik Ahlak Felsefesi**, İstanbul, Say Yayınları, 2014.
- Cevizci, Ahmet: **Aydınlanma Felsefesi Tarihi**, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2002.
- Cevizci, Ahmet: **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2002.
- Chittick, William C. : **Hayal Âlemleri İbn Arabî ve Dinlerin Çeşitliliği Meselesi**, Trc. Mehmet Demirkaya, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 1999.
- Chittick, William C.: “Mevlânâ'nın Tahkik Yolu”, Trc. Vahit Göktaş, **AÜİFD**, C. XLIX, Sy. 2, 2008, ss. 371-384.
- Chittick, William C.: **13. Yü. Sufi Metinlerinde İman ve Amel**, Çev. Ömer Saruhanlıoğlu, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2016.
- Chrystides, G. D. & Kaler, J. H. : **An Introduction To Business Ethics**, London, Thomson Learning, 1993.
- Cole, Stephan: **Sosyolojik Düşünme Yöntemleri, Sosyoloji Bilimine Giriş**, Çev. Bekir Demirkol, Ankara, Vadi Yayınları, 1999.
- Comenius, Johann Amos: **Büyük Didaktika**, Çev. Hasip A. Aytuna, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı, 1964.
- Copleston, Frederick: **Felsefe Tarihi- Yararcılık ve Pragmatizm**, Çev. Deniz Canefe, İstanbul, İdea Yayınları, 2000.
- Corbin, Henry: **Bir'le Bir Olmak İbn Arabî Tasavvufunda Yaratıcı Muhayyile**, Çev. Zeynep Oktay, İstanbul, Pinhan Yayınları, 2013.
- Corbin, Henry: **İslam Felsefesi Tarihi**, Çev. Hüseyin Hatemî, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.

- Creswell, John: **Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırmaya ve Araştırma Deseni**, Çev. Ed. M. Bütün ve Selçuk B. Demir, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2016.
- Crowe, Michael Bertram: **The Changing Profile of Natural Law**, Hague, Martinus Nijhoff, 1977.
- Çağla, Cengiz: **Mill**, İstanbul, Say Yayınları, 2007.
- Çağrı, Mustafa: “Ahlak”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. II, 1989, ss. 1-9.
- Çağrı, Mustafa: “Edep”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. X, 1994, ss. 412-414.
- Çağrı, Mustafa: “Ahlakî Müeyyide”, **İslam Ahlakı Temel Konular Güncel Yorumlar** içinde, Ankara, DİB Yayınları, 2014, ss. 173-198.
- Çakmaklıoğlu, M. Mustafa: “İbnü'l-Arabî'ye Göre İlahî İsimlerin Âlemde Tecellisi: Allah-Âlem Münasebeti Etrafında Ortaya Çıkan Bazı Problemler”, **Tasavvuf İlimi ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. XIV, Sy. 31, 2013, ss. 1-32.
- Çelebi, İlyas: “Hüsün ve Kubuh”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XIX, 1999, ss. 59-63.
- Çelik, Ali: “Sünnete İttiba Konusunda Farklı Eğilimler”, **İslami Araştırmalar**, C. XIII, Sy. 1, 2000, ss. 75-92.
- Çelik, Şengül: “Batı Felsefesi Tarihinde Genel Hatlarıyla Vicdan”, **İslam Düşüncesinde Vicdan Kavramı** içinde, Ed. Yunus Cengiz, Selime Çınar, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık 2018, ss. 77-103.
- Çetin, İsmail: **İman ve İnkârın Felsefi Temelleri**, Bursa, Emin Yayınları, 2010.
- Demirbaş, Murat : “Bilimsel Araştırma ve Özellikleri”, **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri** içinde, Ed. Mustafa Metin, Ankara, Pegem Akademi, 2014, ss. 3-19.
- Demirli, Ekrem: **İbnü'l Arabî Metafizigi**, İstanbul, Sufi Kitap, 2013.
- Derveze, İzzet: **Kuran Cevap Veriyor**, Çev. Abdullah Baykal, İstanbul, Yöneliş Yayınları, 1988.
- Dostoyevsky, Fyodor: **The Brothers Karamazov**, London, J. M. Dent & Sons Ltd, C. I-II, 1938.
- Draz, Abdullah: **Kuran'a Giriş**, Çev. Salih Akdemir, Ankara, Kitabiyat, 2000.
- Draz, Abdullah: **Kuran Ahlakı**, Çev. E. Yüksel, Ü. Günay, İstanbul, İz Yayıncılık, 2004.
- Durusoy, Ali : **İbn Sînâ Felsefesinde İnsan ve Âlemdaki Yeri**, İstanbul, İFAV Yayınları, 2008.
- Düzgün, Şaban Ali : **Dini Anlama Kılavuzu**, Ankara, Otto Yayınları, 2018.

- Düzgün, Şaban Ali: **Varlık ve Bilgi Aydınlanmanın Keşif Araçları**, Ankara, Beyaz Kule, 2008.
- Düzgün, Şaban Ali: **Çağdaş Dünyada Din ve Dindarlar**, Ankara, Lotus Yayınevi, 2012.
- Düzgün, Şaban Ali: **Sarp Yokuşun Eteğinde İnsan**, Ankara, Lotus Yayınevi, 2012.
- Düzgün, Şaban Ali: “Allah Tasavvurlarına Dair Tartışmanın Problematigi”, **Tanrı Tasavvurları ve Sosyal Hayata Yansımaları Sempozyumu**, Sakarya, SÜİFY, 2005, ss. 60-96.
- Dykstra, Craig: “What Is Faith?: An Experiment in the Hypothetical Mode”, Ed. Craig Dykstra, Sharon Parks, **Faith Development and Fowler**, içinde, Alabama, Religious Education Press, 1986, ss. 45-64.
- Ebû Bekir er-Râzî: **Resâ'il-felsefiye**, Nşr. Paulus Kraus, Kahire, Câmiatu'l Fuad el-Evvel, 1939.
- Ebu Nasr el-Fârâbî: **Fusûlü'l Medenî**, Çev. Hanefi Özcan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1987.
- Ebu Nasr el-Fârâbî: **El-Medinetü'l Fâzıla**, Trc. Nafiz Danışman, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1989.
- Ebû Nasr Serrâc: **İslam Tasavvufu: Lüma'**, Çev. Hasan Kamil Yılmaz, İstanbul, Altınoluk Yayınları, 1996.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî: **Hilyetü'l-evliyâ**, Beyrut, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, C. X, 1988.
- Ebû Talib el-Mekki: **Kalplerin Azığı**, Çev. Muharrem Tan, İstanbul, İz Yayıncılık, C. II, 2004.
- Ebu Zeyd, Nasr Hamid: “İbn Arabî'ye Göre Te'vil ve Marifet”, Çev. Semih Ceyhan, **Tasavvuf İlimi ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sy. 26, 2010, ss. 253-286.
- Ebu'l Muîn en-Nesefî: **Tebziratü'l-edille fi Usul'd-din**, Nşr. Hüseyin Atay, Şaban Ali Düzgün, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, C. I-II, 2003.
- Ebu'l-Alâ Affî: **İslam Düşüncesi Üzerine Makaleler**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, İz Yayıncılık, 2000.
- Ed. Buchler, Justus: **Philosophical Writings of Peirce**, New York, Dover Publications, 1955.
- Ed. Mathews, S.& Smith, G. B. : **Dictionary of Religion and Ethics**, London, Waverley Book Company, 1921.
- Ed. Zalta, Edward N.& Nodelman, U.: “Moral Doctrine” içinde “Saint Thomas Aquinas”, **Stanford Encyclopedia of Philosophy**, Stanford University, 2016. [https://plato.stanford.edu/entries/aquinas/#MorDoc09.07.2017.\(çevrimiçi\)](https://plato.stanford.edu/entries/aquinas/#MorDoc09.07.2017.(çevrimiçi))
- Ed. Fowler, James vd. **Manual for Faith Development Research**, 2004.

- Ed. Özafşar, M. E. Vd.: **Hadislerle İslam: Hadislerin Hadislerle Yorumu**, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı, C. III, 2013.
- Eflâton: **Gorgias**, Çev. Reyhan Erben, İstanbul, MEB Yayınları, 1997.
- El-Câbirî, Muhammed Âbid: **Arap Ahlakî Aklı**, Çev. Muhammet Çelik, İstanbul, Mana Yayınları, 2015.
- El-Cüveynî: **Kitabu'l İrşad**, Trc. A. B. Baloğlu vd., Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı, 2010.
- El-Cüveynî: **el-Akîdetü'n-Nizâmiyyefi'l-Erkânî'l İslamiyye**, Thk. Muhammed Zahid el Kevserî, Kahire, el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türas, 1992.
- El-Hârezmî, **Tuhfetü'l-Mütakellimîn fi'r-Redd ale'l-Felâsife**, Nşr. Hassan Ansari, Wilferd Madelung, Tahran&Berlin, Iranian Institute of Philosophy & Institute of Islamic Studies Free University of Berlin, 2008.
- El-Hücvîrî: **Keşfü'l Mahcûb**, Çev. Süleyman Uludağ, İstanbul, Dergah Yayınları, 2010.
- Er, Hamit: "Kur'an'a Göre Düşünen İnsan Yetiştirme", **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sy. 8, 2001, ss. 177-181.
- Er, İzzet: **Sosyalleşme Sosyal Gelişme ve İslam**, Bursa, Furkan Yayınevi, 1988.
- Erten, Mevlüt: "Kuran'da İnsan Yetiştirme Düzeni Olarak Murakabe", **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, Sy. 2, 2014, ss. 319-348.
- Ertürk, İklîma Betül: "Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Allah'a İman Penceresinden Değerler Eğitimi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, 2019.
- Evans, Don: "Humanism Historical and Contemporary Perspectives", **Humanism and Religion**, Ed. D. Evans, Washington DC, Washington Area Secular Humanists, 1999, pp. 1-15.
- Evkuran, Mehmet: **Ahlak, Hakikat ve Kimlik**, Ankara, Araştırma Yayınları, 2013.
- Fazlıoğlu, İhsan: "Yeni Bir Ahlak Nazariyesi: Tarihin Bir Türevi Olarak Ahlak", **Ahlakın Temeli** içinde, Ed. Ömer Türker, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, ss. 41-53.
- Fazlurrahman: **Ana Hatlarıyla Kuran**, Çev. Alparslan Açıkgenç, Ankara, Ankara Okulu Yayınları, 2005.
- Featherstone, Mike: **Postmodernizm ve Tüketim Kültürü**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005.
- Feldman, Fred: **Etik Nedir?**, Çev. Ferit Burak Aydar, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2012.
- Filiz, Şahin: **Ahlakın Aklı ve İnsani Temeli**, İstanbul, Say Yayınları, 2014.

- Fowler, James: **Stages of Faith: The Psychology of Human Development and The Quest for Meaning**, San Francisco, Harper and Row, 1981.
- Frank, Richard. M.: "Knowledge and Taqlid: The Foundations of Religions Belief in Classical Ash'arism", **Journal of American Oriental Society**, Vol 109/1, 1989, pp. 37-62.
- Fraser, Barry J. : **Science Learning Environments: Assessment, Effects and Determinants**, Dordrecht, The Netherlands, 1998.
- Garcia, J. L. A. : "Modern(ist) Moral Philosophy and MacIntyrean Critique", **Alasdair MacIntyre** içinde, Ed. Mark C. Murphy, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, pp. 94-113.
- Gazâlî, Muhammed: **Müslümanın Ahlakı**, Trc. Abdulcelil Candan, Konya, Ribat Yayınları, 1997.
- Gazzâlî: **İlcamü'l-avam an İlmî'l-kelam**, Çev. D. Sabit Ünal, İzmir, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1987.
- Gazzâlî: **el-Munkız Mine'd-dalal**, Trc. ve Thk. Abdurrezzak Tek, Bursa, Emin Yayınları, 2013.
- Gazzâlî: **İhyâu Ulumi'd-dîn**, Trc. Ahmed Serdaroğlu, İstanbul, Bedir Yayınevi, 1974.
- Giddens, Anthony: **Modernliğin Sonuçları**, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1994.
- Glesne, C. & Peskin, A.: **Becoming Qualitative Researchers: An Introduction**, Newyork, White Plains, Longman, 1992.
- Graham, Gordon: **Eight Theories of Ethics**, London, Routledge, 2004.
- Gutas, Dimitri: **İbn Sina'nın Mirası**, Drl. Trc. M. Cüneyt Kaya, İstanbul, Klasik Yayınları, 2010.
- Güler, İlhami: **İman Ahlak İlişkisi**, Ankara, Ankara Okulu Yayınları, 2014.
- Gündüz, Şinasi: **Din ve İnanç Sözlüğü**, Konya, Vadi Yayınları, 1998.
- Güngör, Erol: **Değerler Psikolojisi**, Amsterdam, Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları, 1993.
- Güngör, Erol: **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**, İstanbul, Ötügen Neşriyat, 1995.
- Gürer, Banu: **Din Eğitimi ve Öğretimi Açısından Ahiret Bilinci**, İstanbul, 2016.
- Hacı Bektâş-ı Velî: **Makâlât**, Haz. Ali Yılmaz, Mehmet Akkuş, Ali Öztürk, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.
- Hakim Tirmizî: **Kalbin Anlamı**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, Hayy Kitap, 2006.
- Halstead, Mark: "Islamic Values: A Distinctive Framework for Moral Education?", **Journal of Moral Education**, Vol. 36, No. 3, 2007, pp. 283-296.

- Hâris el-Muhâsibî: **Allah'ı Arayış**, Çev. Osman Arpaçukuru, İstanbul, İlke Yayınları, 2001.
- Hâris el-Muhâsibî: **Nefsin Terbiyesi**, Çev. Mehmet Zahit Tiryaki, İstanbul, Hayy Kitap, 2011.
- Harman, Gilbert: **Explaining Value and Other Essays in Moral Philosophy**, Oxford, Clarendon Press, 2000.
- Harman, Ömer Faruk: “Cehennem”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. VII, 1993, ss. 225-226.
- Hazlitt, Henry: **Ahlakın Temeli**, Ankara, Liberte Yayınları, 2006.
- Heimsoeth, Heinz: **Immanuel Kant'ın Felsefesi**, Çev. Takiyettin Mengüşoğlu, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.
- Heizer, R. B.: “Hedonism”, **Ethics** içinde, Ed. John K. Roth, California, Salem Press, 2005, ss. 630.
- Heller, Agnes: **Bir Ahlak Kuramı**, Çev. Abdullah Yılmaz vd., İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006.
- Hick, John: **Faith and Knowledge**, Glasgow, 1978.
- Hick, John: “Rational Theistic Belief without Proofs”, **A John Hick Reader**, Ed. Paul Badham, London, The Macmillan Press, 1990, pp. 49-67.
- Hobbes, Thomas: **Leviathan**, Çev. Semih Lim, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Holstein, James A.& Gubrium Jaber F.: “Active Interview”, **Qualitative Research, Theory, Method and Practice** içinde, Ed. David Silverman, London, Sage Publications, 2004, pp. 140-161.
- Hökelekli, Hayati: “Fitrat”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XIII, 1996, ss. 47-48.
- Hökelekli, Hayati: **Din Psikolojisi**, Ankara, TDV Yayınları, 1993.
- Hökelekli, Hayati: “Kendini Bilmek”, **İslam'a Giriş : Gençliğin İslam Bilgisi** içinde, Ed. Hayati Hökelekli, Ankara, DİB Yayınları, 2006, ss. 15-39.
- Hökelekli, Hayati: “İslam'ı Bilmek”, **İslam'a Giriş : Gençliğin İslam Bilgisi** içinde, Ed. Hayati Hökelekli, Ankara, DİB Yayınları, 2006, ss. 199-220.
- Hull, David L.: “Teleology”, **The Cambridge Dictionary of Philosophy** içinde, Nşr. Robert Audi, New York, Cambridge University Press, 1995, pp. 791.
- Hume, David: **A Treatise of Human Nature**, Ed. P. H. Nidditch, Oxford, Oxford University Press, 1978.
- Hursthouse, Rosalind: **On Virtue Ethics**, Oxford, Oxford University Press, 2001.
- Hünler, S. Zelyüt: **İki Adalet Arasında, Liberal ve Komunitaryan Düşüncelerin Çatışma Alanı**, Ankara, Vadi Yayınları, 1997.

- Hzl. A. Baki Güçlü vd.: **Sarp Erk Ulaş Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2002.
- Irwin, Terence Henry: “The Virtues: Theory and Common Sense in Greek Philosophy,” **How Should One Live?: Essays on the Virtues**, Ed. Roger Crisp, New York, Oxford University Press, 1998, pp. 37-57.
- Izutsu, Toshihiko: **Kuran'da Tanrı ve İnsan**, Çev. M. Kürşad Atalar, İstanbul, Pinar Yayınları, 2. Baskı, 2012.
- İbn Abdülber en-Nemerî: **et-Temhid limâ fi'l-Muvatta minel-Meâni ve'l-Esânid**, Nşr. Said Ahmed E'rab, Tıtvan, Vezaretü'l-Evkaf ve's-Şuuni'l-İslamiyye, 1990.
- İbn Acîbe el-Hasenî: **İlahi Fetihler**, Trc. Dilaver Selvi, İstanbul, Semerkand Yayınları, 2014.
- İbn Fûrek: **Makâlatu's-şeyh Ebi'l-Hasan el-Eş'arî İmâmi Ehli's-Sunna**, Thk. Ahmed Abdurrahim es-Sâyih, Mektebetu Sakâfeti'd-Diniyye, Kahire, 2005.
- İbn Haldun: **Şifau's-Sail li-Tehzibi'l-Mesail**, Çev. Süleyman Uludağ, İstanbul, Dergah Yayınları, 1984.
- İbn Manzûr: **Lisânü'l-Arab**, Beyrut, Dâru Sâdır, C. V., C. X., C. XII, t.y.
- İbn Miskeveyh: **Tehzibü'l Ahlak**, Çev. A. Şener, İ. Kayaoğlu, C. Tunç, İstanbul, Büyüyen Ay Yayınları, 2013.
- İbn Sînâ: **İşaretler ve Tembihler**, Çev. Ali Durusoy, Muhittin Macit, Ekrem Demirli, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2005.
- İbn Sînâ: **Uyûnu'l-Hikme**, Nşr. Abdurrahman Bedevî, Lübnan, 1980.
- İbn Teymiyye: **Der'ü Te'aruzi'l-'akl ve'n-Nakl**, Riyad, Câmîatü'l-İmam Muhammed b. Suud el-İslâmiyye, C. VIII, 1981.
- İmam-ı Azam Ebû Hanife: **el-Fıkhu'l-Ekber**, Çev. Mustafa Öz, İmamı Azam'ın Beş Eseri, İstanbul, Kalem Yayınevi, 1981.
- İmâm-ı Rabbânî: **Mektûbât-ı Rabbânî**, Trc. Talha Hakan Alp vd., İstanbul, Semerkand Yayınları, C. I, 2013.
- İskenderoğlu, Muammer: “Fahreddin Râzî ve İbn Arabî'de Tanrı'yı Bilmenin İmkân ve Yöntemi: Keşf mi? Nazar ve İstidlal mi?”, **Usûl: İslam Araştırmaları**, 2014, Sy. 22, ss. 169-188.
- İskenderoğlu, Muammer: “Thomas Aquinas'ta Mutluluk”, **Sakarya Üni. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sy. 11, 2005, ss. 97-120.
- İsmail Müfid İstanbulî: **Şerhu'l Ahlakî'l-Adudiyye**, Çev. Selime Çınar, İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- İsmâil Râcî Fârûkî: **Tevhid'in Düşünce ve Hayata Yansıması**, Trc. Dilaver Yardım, İstanbul, İnsan Yayınları, 1987.
- İzutsu, Toshihiko: **Kuranda Tanrı ve İnsan**, Çev. M. Kürşad Atalar, İstanbul, Pinar Yayınları, 2. Baskı, 2012.

- J. L., Mackie: “Ethics: Inventing Right and Wrong”, **Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri: Seçme Metinler**, Çev. ve Haz. Hümeysra Özturan, İstanbul, Nobel Yayınları, 2015.
- Jean, Champagnel: **Aziz Louis'nin Yaşamı, Batıya Yön Veren Metinler**, Drl. Alev Atlı, İstanbul, 2010.
- Johnson, John M.: “In-Depth Interviewing”, **Handbook of Interview Research Context&Method** içinde, Ed. Jaber F. Gubrium, James A. Holstein, London, Sage Publications, 2001, pp. 103-120.
- Jung, Carl Gustav: **Keşfedilmemiş Benlik**, Çev. C.E. Silay, İstanbul, İlhan Yayınları, 1999.
- Kâdî Abcülcebâr: **el-Muğni fi Ebvâbi't-Tevhîd ve'l-Âdl**, Thk. İbrahim Medkûr, Kahire, ed-Darü'l-Misriyye, C. VI, C. XII, 1963.
- Kâdî Abcülcebâr: **Şerhu'l Usuli'l-Hamse Mu'tezile'nin Beş İlkesi**, Çev. İlyas Çelebi, İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C.I, 2013.
- Kant, Immanuel: **Ahlak Metafizikinin Temellendirilmesi**, Çev. İoanna Kuçuradi, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2002.
- Kant, Immanuel: **Etik Üzerine Dersler**, Çev. Oğuz Özügül, İstanbul, Kabcakı Yayınevi, 1994.
- Kant, Immanuel: **Critique of Practical Reason (Pratik Akıl Eleştirisi)**, İng. Çev. L. W. Beck, New York, Macmillan Pub. Co., 1956.
- Kara, Ömer : **Ebedi Saadet Cennet**, İstanbul, Bilge Adamlar, 2009.
- Karaca, Faruk : **Dinî Gelişim Psikolojisi**, Trabzon, Eser Ofset, 2016.
- Karacoşkun, M. Doğan: Psiko-Sosyal Açıdan İman (Dinî İnanç) ve Amel (Dinî Davranış) İlişkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, **O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Samsun, 1998.
- Karaman, Hüseyin: İslam Ahlakının Kaynakları, **İslâm Ahlakı Temel Konular Güncel Yorumlar** içinde, Ed. Muhammet Şevki Aydın, A. H. Adanalı, İstanbul, DİB Yayınları, 2014, ss. 51-68.
- Kardavi, Yusuf: **İman ve Hayat**, Trc. Abdülvahap Öztürk, İstanbul, Hilal Yayınları, 1979.
- Kayıklık, Hasan: “Psikolojik Açıdan İnanç, İman ve Şüphe”, **AÜİFD**, C. XLVI, Sy. 1, 2005, ss. 133-155.
- Kayıklık, Hasan: **Tasavvuf Psikolojisi**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2011.
- Kazım Muhammedi: **Mevlâna ve Akıl**, Trc. Vahdettin İnce, İstanbul, İnkılap Yayınları, 2007.
- Keskin, Halife: **İslam Düşüncesinde Bilgi Teorisi**, İstanbul, Beyan Yayınları, 1998.
- Kılavuz, A. Saim: **Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelama Giriş**, İstanbul, Ensar Neşriyat, 1987.

- Kılıç, Recep: **Ahlakın Dinî Temeli**, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Kılıç, Recep: “İslam Ahlakının Tanımı ve Kapsamı”, **İslâm Ahlakı Temel Konular Güncel Yorumlar** içinde, Ed. Muhammet Şevki Aydın, A. H. Adanalı, İstanbul, DİB Yayınları, 2014, ss. 17-48.
- Kılıç, Sadık: **Yabancılaşma: İnsana Karşı Toplumsal Süreç**, İstanbul, Rahmet Yayıncılık, 1988.
- Kılıç, Yavuz: “Daha Yaşanılır Bir Dünya Olanaklıdır, Kant'ta İnsan Doğası”, **Immanuel Kant**, Ed. Nebil Reyhani, Ankara, Vadi Yayınları, 2006, ss. 458-466.
- Kınalızâde Ali Efendi: **Ahlak-ı Alâ'i**, Hzl. Mustafa Koç, İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Kıziler, Hamdi : **Tasavvufta Karakter Eğitimi**, Ankara, İlahiyat Yayınları, 2017.
- Kidder, R. M.: **How Good People Make Tough Choices: Resolving The Dilemmas of Ethical Living**, New York, Simon – Schuster, 1996.
- Kierkegaard, Soren: **Korku ve Titreme**, Çev. N. Ekrem Düzen, İstanbul, 1990.
- Kindî: **Felsefi Risaleler**, Çev. Mahmut Kaya, İstanbul, Klasik Yayınları, 2013.
- Koca, Ferhat: “İbadet”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XIX, 1999, ss. 240-247.
- Koç, Ahmet: “Cehalet ve Tezahürlerine Karşı Din Eğitiminin Hedefleri”, **Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, Sy. 5, 1998, ss. 99-128.
- Kohlberg, Lawrence: The Claim to Moral Adequacy of a Highest Stage of Moral Judgment, **The Journal of Philosophy**, Vol. 70, No. 18, pp. 630-646.
- Koloğlu, Orhan Şener: **Cübbâiler'in Kelam Sistemi**, İstanbul, İsam Yayınları, 2011.
- Konuk, Yurdagül: **Okul Öncesi Çocuklarda Dinî Duygunun Gelişimi ve Eğitimi**, Ankara, TDV Yayınları, 1994.
- Korsgaard, Christine M. : “Teleological Ethics”, **Routledge Encyclopedia Philosophy**, Vol. IX, New York, 1998, pp. 294-295.
- Köknel, Özcan: “Mutluluğun Kaynağı Ahlak ve Akıl”, **Küreselleşme Ahlak ve Değerler** içinde, Ed. Yurdagül Mehmedoğlu, Ali Ulvi Mehmedoğlu, İstanbul, Litera Yayınları, 2006, ss. 111-153.
- Köktaş, M. Emin: **Türkiye'de Dinî Hayat: İzmir Örneği**, İstanbul, İşaret Yayınları, 1993.
- Köse, Ali: “İman”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. 22, 2000, ss. 214-216.

- Köse, Saffet: “Hukuk Mu Ahlak Mı? -İslâm Nokta-i Nazarından Din-Ahlak-Hukuk İlişkisi Bağlamında Bir İnceleme”, **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, Sy.17, 2011, ss. 15-50.
- Köylü, Mustafa: “Yetişkinlik Dönemi Din Eğitimi”, **Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi** içinde, Ed. Mustafa Köylü, Ankara, Nobel Yayınları, 2010, ss. 105-157.
- Kurt, Hasan: “Taklidi İmanın Tahkiki İmana Dönüşmesi”, **Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. I, Sy.2, 2012, ss. 1-15.
- Kutluay, İbrahim: “Güzel Ahlaka Dönüştürülemeyen ve Adetleşen İbadetler Sorunu: Hadisler Bağlamında Bir İnceleme”, **Geçmişten Geleceğe Ahlak**, Ed. Asife Ünal, Bartın, 2015, ss. 311-328.
- Kutluer, İlhan ve Katipoğlu, Hasan: “Hay b. Yakzân”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XVI, 1997, ss. 551-554.
- Kutluer, İlhan: **İslamın Klasik Çağında Felsefe Tasavvuru**, İstanbul, İz Yayıncılık, 1996.
- Kutluer, İlhan: “İnsan”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXII, 2000, ss. 320-323.
- Kutluer, İlhan: “Lezzet”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXVII, 2003, ss. 170-172.
- Küçük, Osman Nuri : “Nefsin Mertebeleri”, **Tasavvuf** içinde, Ed. Kadir Özköse, Ankara, Grafiker Yayınları, 2012, ss. 54-59.
- Küçük, Osman Nuri: “Tatbiki Bir İlim Oluşu”, **Tasavvuf**, Ed. Kadir Özköse, Ankara, Grafiker Yayınları, 2012, ss. 35-42.
- Küçükalp, Derda: **Politik Nihilizm: Nietzscheci Bir Tartışma**, İstanbul, Alfa Aktüel, 2005.
- Küçükalp, K. & Cevizci, A.: **Batı Düşüncesi Felsefi Temeller**, İstanbul, İsam Yayınları, 2010.
- Laertios, Diogenes: **Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri**, Çev. Candan Şentuna, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Lehrer, Keith: **Knowledge**, Oxford, 1974.
- Luis b. Nikola el-Ma'luf el-Yesui Ma'luf: “Aml”, **el-Müncid Fi'l-luga Ve'l-a'lam**, 28. Baskı, Beyrut: el-Mektebetü's-Şarkıyye, 1986, ss. 530-531.
- MacIntyre, Alasdair: **Ethik'in Kısa Tarihi**, İstanbul, Paradigma Yayıncılık, 2001.
- MacIntyre, Alasdair: **Erdem Peşinde: Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma**, Çev. Muttalip Özcan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2001.
- Manager Ed. Makins, Marian: **Collins Concise Dictionary**, Glasgow, Harper Collins Publishers, 1995.
- Mason, Jennifer: **Qualitative Researching**, London, Sage Publications, 2. Ed., 2002.

- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. Mehmet Erdoğan, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. X, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l Kuran**, Çev. Fadıl Aygün, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. XI, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. B. Topaloğlu, K. Sandıkçı, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. II, 2018.
- Mâtürîdî: **Kitabu't-Tevhid**, Trc. Bekir Topaloğlu, İstanbul, İSAM Yayınları, 10. Bs., 2017.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l Kuran**, Çev. İbrahim Tüfekçi, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. IX, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. Kemal Sandıkçı, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. XIII, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. İbrahim Tüfekçi, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. XVI, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. Bekir Topaloğlu, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. I, 2018.
- Mâtürîdî: **Tevilatü'l-Kuran**, Çev. Yunus Vehbi Yavuz, İstanbul, Ensar Neşriyat, C. III, 2018.
- Mayring, Philipp: **Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş**, Çev. A. Gümüş, M. S. Durgun, Ankara, Bilgesu Yayınları, 2011.
- McCracken, Grant : **The Long Interview**, London, Sage Publications, 1988.
- McNaughton, David & Rawling, Piers: “Deontology”, **The Oxford Handbook of Ethical Theory** içinde, Ed. D. Copp, Oxford, Oxford University Press, 2006, pp. 424-458.
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi: **Tanrıyı Tasavvur Etmek**, İstanbul, Çamlıca Yayınları, 2011.
- Mehmedoğlu, Yurdagül: Mehmedoğlu, Yurdagül & Mehmedoğlu, Ali Ulvi: **Erişkin Bireyin Kendilik Bilinci**, İstanbul, Dem Yayınları, 2005.
- “Kadim Bir İlgiden Beslenen Meydan Okuma: Ruhsallık (Spirituality)”, XVII. Kelam Anabilim Dalları Koordinasyon Toplantısı & Gnostik ve Okültizm Sempozyumu, 2012, Sy. 1, ss. 147-166.
- Mengüşoğlu, Takiyettin: **İnsan Felsefesi**, İstanbul, Doğu Batı Yayınları, 2017.
- Mert, Muhit: “Kelamcıların Bilgi Tanımları Üzerine Bir Tahlil Denemesi”, **AÜİFD**, C. XLIV, Sy. 1, 2003, ss. 41-67.
- Mevduđî: **İslami Kavramlar**, Trc. Süleyman Akyüz, İstanbul, Pınar Yayınları, 2002.
- Mevduđî: **Tefhîmu'l-Kur'ân**, Trc. Muhammed Han Kayani vd., İstanbul, İnsan Yayınları, C. III, 1986.
- Mevlana, Muhammed Ali: **İslam Dini**, Trc. Naciye Hamdi Akseki, İstanbul, C. II, 1946.

- Mill, John Stuart : **Faydacılık**, Çev. Nazmi Coşkunlar, İstanbul, MEB Yayınları, 1986.
- Mohamed, Yasien: **Fitrah: The Islamic Concept of Human Nature**, London, Ta-Ha Publishers, 1996.
- Moore, George Edward: **Principia Ethica**, Cambridge, Cambridge University Press, 1971.
- Muhammed Esed: **Kur'an Mesajı**, Trc. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İstanbul, İşaret Yayınları, C. III, 1996.
- Muhyiddin İbn Arabî: **Fütûhât-ı Mekkiyye**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, Litera Yayıncılık, C. I, C. II, C. VIII, C. IX, C. X, 2006-2008.
- Muhyiddin İbn Arabî: **Mekârimü'l-ahlak**, Trc. Vahdettin İnce, İstanbul, Kitsan Yayınları, t.y.
- Muhyiddin İbn Arabî: **Füsûsu'l-Hikem**, Çev. ve Şerh Ekrem Demirli, İstanbul, Kabcacı Yayınevi, 2006.
- Muslu, Ramazan: "Usûl-i Aşere", **Tasavvuf** içinde, Ed. Kadir Özköse, Ankara, Grafiker Yayınları, 2012, ss. 328-333.
- Mustafa Rahmi: **Ahlak**, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1342.
- Nasîruddin Tuşî: **Ahlak-ı Nâsirî**, Çev. Anar Gafarov, Zaur Şükürov, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2007.
- Nasr, Seyyid Hüseyin: **İslamın Kalbi**, Trc. Ahmet Demirhan, İstanbul, Gelenek Yayınları, 2002.
- Necati, M. Osman: **Kuran ve Psikoloji**, Çev. Hayati Aydın, Ankara, Fecr Yayınları, 1998.
- Neuman, W. Lawrence: **Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar**, Çev. Sedef Özge, Ankara, Yayın Odası, 2014.
- Nowell-Smith, H.: Religion and Morality, **The Encyclopedia of Philosophy**, Ed. P. Edwards, C. VII, London, Macmillan Company, 1967.
- Nuttall, Jon: **Ahlak Üzerine Tartışmalar: Etiğe Giriş**, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1997.
- Oizerman, Theodor I.: **Felsefe Tarihinin Sorunları**, Çev. Celal A. Kanat, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998.
- Ok, Üzeyir: **İnanç Psikolojisi**, Ankara, Birleşik Kitabevi, 2007.
- Ok, Üzeyir: Okumuşlar, Muhiddin: "Faith Development And Perception Of Diversity Among Muslims In Turkey: Construction And Initial Test Of A Measure For Religious Diversity In Islam", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C. VI, Sy. 3, 2006, ss. 221-247.
- _____ **Fitrattan Dine: Din Fitrat Eğitim İlişkisi**, Konya, Yediveren Yayınları, 2002.
- Olson, Robert G. : "Teleological Ethics", **The Encyclopedia of Philosophy**, Vol. VII, Nşr. Paul Edwards, New York, 1972.

- Onwuegbuzie, A. J. & Collins, K. M. : "A Typology Of Mixed Methods Sampling Designs in Social Science Research", **The Qualitative Report**, Vol. 12(2), 2007, pp. 281-316.
- Osmanoğlu, Cemil: "Din Eğitiminin Gelişimsel Temeli Olarak İnanç", **Bilimname: Düşünce Platformu**, Sy. 27, 2014/2, ss. 177-206.
- Öymen, Münir Raşit: **Ahlak Eğitimi ve Ahlakın Testle Ölçülmesi: Psikolojik ve Sosyolojik Açardan**, İstanbul, Murat Matbaacılık, 1975.
- Özcan, Hanefi: **Epistemolojik Açardan İman**, İstanbul, Marmara Üni. İlahiyat Fak. Vakfı Yayınları, 2014.
- Özcan, Hanefi: **Mâtürîdî'de Bilgi Problemi**, İstanbul, İFAV Yayınları, 1998.
- Özdemir, İ. ve Yükselmiş, M.: **Çevre Sorunları ve İslam**, Ankara, DİB Yayınları, 1995.
- Özervarlı, M. Sait: "Alâeddin el-Üsmendî'nin Kelâmcılığı ve Bilgi Teorisi: Mâverâünnehir Kelâm Düşüncesine Bir Katkı", **İslâm Araştırmaları Dergisi**, Sy. 10 (Doç. Dr. Ahmet Gürtaş Hatıra Sayısı), 2003, ss. 39-63.
- Özlem, Doğan: **Etik Ahlak Felsefesi**, İstanbul, İnkılap Yayınları, 2004.
- Özturan, Hümeýra: "Etik ile Ahlak Arasında: Türkçe Ahlak Felsefesi Literatürüne Dair Etik Kavramı Kullanımı Üzerinden Bir Değerlendirme", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi: Türk Felsefe Tarihi Sayısı**, C. IX, Sy. 17, 2011, ss. 169-202.
- Özturan, Hümeýra: **Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.
- Özturan, Hümeýra: **Akal ve Ahlak Aristoteles ve Fârâbî'de Ahlakın Kaynağı**, İstanbul, Klasik Yayınları, 2013.
- Özturan, Hümeýra: "İdeal Bir Müeyyide Teorisi Nasıl Olabilir?", **Ahlak ve Müeyyide içinde**, Ed. Ömer Türker, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2017, ss. 135-156.
- Öztürk Güntöre, Sibel: **John Stuart Mill'in Ahlak Anlayışı**, İzmir, İlya İzmir Yayınevi, 2004.
- Pence, Greg: "Virtue Theory", **A Companion to Ethics** içinde, Ed. Peter Singer, Oxford, Blackwell Publishers, 1993, pp. 249-258.
- Penelhum, Terence: **Reason and Religious Faith**, New York, Westview Press, 1995.
- Penelhum, Terence: **Problems of Religious Knowledge**, Glasgow, 1972.
- Pieper, Annemarie: **Etiğe Giriş**, Çev. V. Atayman, G. Sezer, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Plato: **Protagoras and Meno**, Trans. W. K. C. Guthrie, Penguin Books, 1956.
- Poole, Ross: **Ahlak ve Modernlik**, Çev. Mehmet Küçük, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1993.

- Popkin R.H.& Stroll, A. : **Etik Kuramları**, Çev. M. Türkeri, Ankara, Lotus Yayınları, 2008.
- Price, H. Henry: **Belief**, New York, Humanities Press, 1969.
- Râgıb el-İsfahânî: **el-Müfredât fî Garîbî'l- Kur'an**, Thk. S. Adnan Ravâviri, Beyrut, 1992.
- Râgıb El-İsfahânî: **Müfredât El-fazi'l-Kur'an**, Thk. Safvan Adnan Davudi, Dımaşk, Dârü'l-Kalem, 1992.
- Reçber, Mehmet Sait: **Tanrı'yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti**, Ankara, Kitâbiyât, 2004.
- Ross, William David: **Aristoteles**, Çev. Ahmet Arslan vd., İstanbul, Kalcı Yayınevi, 2002.
- Ross, William David: **Foundations of Ethics**, Oxford, Clarendon Press, 1939.
- Ross, William David: **The Right and The Good**, Ed. Philip Stratton Lake, New York, Clarendon Press, 2002.
- Rousseau, Jean Jacques: **Emil Yahut Terbiyeye Dair**, Trc. Hilmi Ziya Ülken, İstanbul, 1956.
- Rousseau, Jean Jacques: **Toplum Sözleşmesi**, Çev. Vedat Günyol, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.
- Sadreddin Konevî: **Tasavvuf Metafiziği**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, İz Yayıncılık, 2002.
- Sadreddin Konevî: **Fatiha Suresi Tefsiri**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, İz Yayıncılık, 2002.
- Sağlam, İsmail: "Hz. Peygamberin Çocuk Eğitiminde Öne Çıkarıldığı Hususlar", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XI, 2002, Sy. 2, ss. 167-190.
- Sahakian, William S.: **Ethics: An Introduction to Theories and Problems**, New York, 1974.
- Sandelowski, M.: "Sample Size in Qualitative Research", **Research in Nursing and Health**, Vol. 18/2, 1995, ss. 179-183.
- Seidman, Irving: **Interviewing As Qualitative Research: A Guide For Researchers In Education And The Social Sciences**, New York, Teachers College Press, 1991.
- Serdar Mutçal: **İngilizce Türkçe Arapça Sözlük**, İstanbul, Dağarcık Yayınları, 2001.
- Seung, T. K. : "Virtues and Values: A Platonic Account," **Social Theory and Practice**, Vol. 17, No. 2, 1991, pp. 207-249
- Seyfeddin el-Âmidî: **el-İhkam fî Usulî'l-Ahkam**, Kahire, Dârü'l-Kütübî'l-Hidiviyye, C. 1., 1914.
- Seyyid Kutub: **Fî Zilalî'l-Kur'an**, Çev. M. E. Saraç, İ. H. Şengüler, B. Karlığa, İstanbul, Beyan Yayınları, C. XVI, t.y.

- Seyyid Şerif Cürçânî: **et-Ta'rifat**, Beyrut, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1983.
- Seyyid Şerif Cürçânî: **Şerhu'l-Mevâkıf**, Çev. Ömer Türker, İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, C. I, 2015.
- Sinanoglu, Mustafa: "İman", İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXII, 2000, ss. 212-214.
- Sinnott-Armstrong, Walter: **Tanrısız Ahlak**, Çev. Atilla Tuygan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Smith, Gregory Bruce: **Nietzsche Heidegger and the Transition to Postmodernity**, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1996.
- Smith, Wilfred Cantwell: **Faith as Tasdiq, Islamic Philosophical Theology**, New York, 1979.
- Smith, Wilfred Cantwell: **Faith and Belief**, Princeton, Princeton University, 1979.
- Smith, Wilfred Cantwell: **On Understanding Islam**, The Hague, Mouton Publishers, 1981.
- Sönmez, Mustafa: "İmanın Ahlakî Yaptırım Gücü", **SÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. XIII, Sy. 23, 2011, ss. 117-141.
- Statman, Daniel: **Virtue Ethics: A Critical Reader**, Washington, Georgetown University Press, 1997.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet: **Basics of Qualitative Research**, London, Sage Publications, 1990.
- Suad el-Hakim: **İbnü'l-Arabi Sözlüğü**, Çev. Ekrem Demirli, İstanbul, Kalcı Yayınları, 2005.
- Subaşı, Necdet: "Gündelik Hayat ve Dinsellik", **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sy. 2, 2001, ss. 239-267.
- Sühreverdi: **Avârifü'l-Meârif**, Çev. Dilaver Selvi, Yahya Pakiş, İstanbul, Umran Yayınları, 1988.
- Sülün, Murat: **Kuran-ı Kerim Açısından İman Amel İlişkisi**, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2015.
- Şebusteri, Muhammed Müctehid: **Hermenötik Kuran ve Sünnet**, İstanbul, Mana Yayınları, 2012.
- Şebusteri, Muhammed Müctehid: **İman ve Özgürlük**, İstanbul, Mana Yayınları, 2011.
- Şeker, N. & Yeksek, F. : "Hadislerde İhsan Kavramı", **Akademik-Us: Artvin Çoruh Üni. İlahiyat Araştırmaları Dergisi**, C. III, Sy. 1, 2019, ss. 15-39.
- Şekeroğlu, Sami : **Matürîdî'de Ahlak Felsefi Bir Betimleme**, Ankara, Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Şekeroğlu, Sami: "Mâtürîdî'de Ahlak Problemi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, **Dokuz Eylül Üni. SBE**, 2007.

- Şentürk, Lütfi: “İslamda İbadet Kavramı ve Namaz”, **Diyanet İlmî Dergi**, C. XXXIII, Sy. 3, 1997, ss. 19-28.
- Şeriatî, Ali: **İnsan**, Çev. Şamil Öcal, Ankara, Fecr Yayınevi, 1997.
- Şerkavi, M. Abdullah: **el-İman**, Kahire, Mektebetü’z-Zehra, 1989.
- Şimşek, Eyüp: “İbadet Fenomenine Din Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım”, **Oş Devlet Üni. İlahiyat Fakültesi İlmî Dergisi**, Sy. 5, 2004, ss. 133-141.
- Taylor, Charles: **Seküler Çağ**, Çev. Dost Körpe, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Teftâzânî: **Kelam İlmî ve İslam Akaidi: Şerhu’l-Akâid**, Trc. Süleyman Uludağ, İstanbul, Dergah Yayınları, 1982.
- Tehânevî: **Keşşâfû Istilâhâtî’l-Fünûn Ve’l-Ulûm**, Beyrut, Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, C. VI, 1998.
- Tekin, Ali: “Vicdan ve Vicdani Önermeler Arasındaki İlişki”, **İslam Düşüncesinde Vicdan Kavramı** içinde, Ed. Yunus Cengiz, Selime Çınar, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, ss. 33-76.
- Tekin, Mustafa: “Yeni Seküler ve Dinsel Formlar”, Ed. Berkehan Kıran, **Toplumsal Değişim**, 2016, ss. 333-346.
- Tekin, Mustafa: “Postmodernizmin Din Sorunu”, **Milel ve Nihal Dergisi**, C. XII, Sy. 2, 2015, ss. 7-24.
- Topaloğlu, Aydın: **Filozofların Tanrısı**, İstanbul, Ufuk Yayınları, 2014.
- Topaloğlu, Bekir : “Cehennem”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. VII, 1993, ss. 227-233.
- Topaloğlu, Bekir: **Allah İnanıcı**, İstanbul, İsam Yayınları, 2006.
- Topaloğlu, Bekir: “Allah”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. II, 1989, ss. 471-498.
- Topaloğlu, Bekir: “Âhîret”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. I, 1988, ss. 543-548.
- Topaloğlu, Bekir: “Adl”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. I, 1988, s. 387.
- Topçuoğlu, Abdullah & Aktay Yasin: “Giriş”, **Postmodernizm ve İslam ve Oryantalizm** içinde, Dr. A. Topçuoğlu, Y. Aktay, Ankara, Vadi Yayınları, 1996, ss. 9-34.
- Toprak, Süleyman: **Ahîrete İman**, Ankara, DİB Yayınları, 2014.
- Turhan, Kasım : **Kelam ve Felsefe Açısından İnsan Fiilleri**, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2003.
- Türker, Ömer: “Hanefî Usul Geleneğinde Vicdaniyyat Kavramı: Ahlakî Bilincin Nesnel Doğası”, **İslam Düşüncesinde Vicdan Kavramı** içinde, Ed. Yunus Cengiz, Selime Çınar, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018, ss. 3-32.

- Uludağ, Süleyman : **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2004.
- Uludağ, Süleyman: “Keşf”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXV, 2002, ss. 315-317.
- Uludağ, Süleyman: “Riyazet”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXXV, 2008, ss. 143-144.
- Uludağ, Süleyman: “Marifet”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, 2003, C. XXVIII, ss. 54-56.
- Uslu, Ferit: **Felsefi Açından İman Temellendirme**, Ankara, Ankara Okulu Yayınları, 2016.
- Uslu, Ferit: “İbn Teymiyye’nin Kelamcılarının Geleneksel İman Tanımına Eleştirileri”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C. IV, Sy. 3, 2004, ss. 18-31.
- Uyanık, Mevlüt & Akyol, Aygün: **İslam Ahlak Felsefesi**, Ankara, Elis Yayınları, 2013.
- Ülken, Hilmi Ziya: **Ahlak**, Ankara, Doğubatu Yayınları, 2016.
- W. L., Neuman & Robson, K.: **Basics of Social Research**, Toronto, Pearson Canada, 2014.
- Warren, A. Nord: **Religion and American Education: Rethinking the Dilemma**, Chapel Hill and London, University of North Carolina Press, 1995.
- Watt, William Montgomery: **Religious Truth for Our Time**, Oxford, Oneworld, 1995.
- Watt, William Montgomery: **İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri**, Trc. Ethem Ruhi Fırlı, Ankara, Umran Yayınları, 1981.
- Watts, Fraser & Williams, Mark: **The Psychology of Religious Knowing**, London, Cambridge University Press, 2004.
- Wheelwright, Philip: **A Critical Introduction to Ethics**, New York, Odyssey Press, 1959.
- White, Michael J.: **Political Philosophy: An Historical Introduction**, Oneworld Publications, Oxford, 2003, s. 48.
- Yahya İbn Adî: **Tehzîbü’l-Ahlak**, Çev. Harun Kuşlu, İstanbul, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Yalçın, Mikdat: **İman ve Ahlakın Hayati Değerleri**, İstanbul, Hikmet Yayınları, 1981.
- Yanchar, S. C., Gantt, E.E. & Clay, S.L.: “On The Nature of A Critical Methodology”, **Theory and Psychology**, Vol. 15/1, 2005, pp. 27-50.
- Yaran, Cafer Sadık: **İslam’da Ahlakın Şartı Kaç? (Dört İslami Erdem)**, İstanbul, Elif Yayınları, 2005.

- Yaran, Cafer Sadık : “Ahlakın Temelleri ve Hak’la Kal Önerisi”, **Ahlakın Temeli** içinde, Ed. Ömer Türker, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2015, ss. 67-78.
- Yaran, Cafer Sadık: **Ahlak ve Etik**, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2. Bs, 2016.
- Yaran, Cafer Sadık: “Ahlakî Müeyyide: Çoklu, Güçlü,İlkeli”, **Ahlak ve Müeyyide**, Ed. Ömer Türker, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2017, ss. 157-190.
- Yavuz, Kerim: **Günümüzde Din Eğitimi**, Adana, 1998.
- Yavuz, Yusuf Şevki: “İstidlal”, İstanbul, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. XXIII, 2001, ss. 325-328.
- Yazır, Muhammed Hamdi: **Hak Dini Kuran Dili**, İstanbul, Eser Neşriyat, C. VI, C. VII, t.y.
- Yeprem, Saim: **Mâtürîdî’nin Akide Risalesi ve Şerhi**, İstanbul, İFAV Yayınları, 2000.
- Yeşilyurt, Temel: “Kur’an Işığında İnsanın Bireysel Sorumluluğu (Günah ve Sevap)”, **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Elazığ, C. X, Sy. 1, 2005, ss. 37-50.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. : **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Yıldırım, Mustafa: “Usül Hatasının İbadet-Ahlak İlişisine Olumsuz Etkileri”, **Geçmişten Geleceğe Ahlak**, Ed. Asife Ünal, Bartın, 2015, ss. 19-27.
- Yüksel, Emrullah: **Amidî’de Bilgi Teorisi**, İstanbul, İşaret Yayınları, 1991.
- Zebîdî, Muhammed Murtazâ: **Tacu’l-Arus min Cevahiri’l-Kamus**, Thk. İbrâhim Terzi, Beyrut, Dâru İhyai’t-Türasi’l-Arabi, C. XXV, 1975.
- (<http://livingvalues.net/values/> Erişim 06.09.2019)
- _____ **Türkiye’de Dinî Hayat Araştırması**, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2014.
- _____ **MEB Ortaöğretim Temel Dinî Bilgiler Öğretim Programı**, 2018.
- _____ **MEB İlköğretim DKAB Öğretim Programı**, 2018.
- _____ **Türkiye Gençlik Raporu**, İstanbul, SEKAM Yayınları, 2014.
- _____ **Türkçe Sözlük**, Ankara, TDK Yayınları, 11. bs., 2010.
- _____ Nüfus dağılımı için bkz. <https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/demografi> (18.09.2017)

Dizin

- A**
- Ahîret 91, 163, 171, 186, 212, 217, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 239, 240, 241, 252, 381, 390, 391, 393, 394, 396, 490
- Ahlakî objektivizm 309
- akıl 13, 19, 20, 22, 32, 38, 51, 52, 54, 59, 64, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 85, 104, 106, 114, 122, 125, 131, 132, 133, 134, 135, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 161, 178, 180, 201, 213, 214, 225, 234, 243, 247, 251, 275, 282, 309, 316, 331, 332, 333, 335, 340, 342, 343, 344, 345, 346, 366, 369, 370, 415, 442, 477, 479, 480, 485, 488
- amelî felsefe 31, 38
- Anscombe, Elizabeth 130
- Aquinas, Thomas 38, 141, 142, 143, 144, 145, 498, 501, 503, 507
- Aristippos 105, 110, 111
- Aristoteles 38, 92, 106, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 141, 145, 163, 309, 321, 322, 339, 498, 513, 514
- Aşkın Varlık 22, 25, 254, 351, 375, 382, 477
- B**
- Bacon, Francis 18
- Bakıllânî 38, 71
- Bentham, Jeremy 38, 108, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 123, 327
- Bourdieu, Pierre 413
- buyruk 89, 121, 122, 382, 384, 490
- C**
- camî 209, 454, 456

Cehennem 236, 240, 241, 388,
506, 516
Cennet 236, 237, 239, 243, 388,
393, 394, 508
Crisp, Roger 128, 130, 507
Cürcânî, Seyyid Şerîf 38, 71, 72,
81, 88, 515
Cüveynî 38, 71, 146, 147, 148,
341, 342, 343, 504

D

deontolojik 35, 38, 108, 112, 118,
119, 123, 126, 127, 139, 323,
481
Deontolojik ahlak 118, 119
Descartes, Rene 18
dindar 27, 238, 263, 338, 414,
416, 417, 418, 419, 420, 422,
423, 425, 426, 427, 428, 429,
430, 443, 446, 447, 450, 470,
471, 475, 489
dindarlık 26, 27, 263, 414, 418,
419, 422
Din eğitimi 28, 35, 37, 449, 457,
459
duygu 13, 22, 24, 28, 32, 34, 42,
44, 51, 54, 57, 58, 66, 82, 104,
105, 106, 122, 133, 154, 175,
190, 199, 200, 236, 259, 263,
282, 316, 327, 336, 392, 404,
410, 411, 413, 431, 451, 466,
492, 521

E

ebeveyn 436
Ebû Hanîfe 61
Epikuros 38, 105, 110, 111

erdem 94, 127, 129, 130, 135,
136, 137, 138, 323, 336, 337,
339, 510, 517
Eş'arîlik 35, 38, 53, 71, 72, 145,
146, 148, 151, 154, 156, 244,
341, 342, 344, 480
Eudaimonizm 108

F

Fahreddîn Râzî 61, 80, 111, 503,
507
Fârâbî 97, 98, 106, 135, 155, 195,
503, 513
fitrat 38, 60, 61, 62, 63, 65, 98,
156, 179, 214, 279, 293, 357,
358, 359, 377, 479
Foot, Philippia 130
Fowler, James 68, 69, 71, 157,
357, 365, 503, 505

G

Gazzâlî 38, 47, 66, 67, 81, 85, 88,
146, 208, 209, 212, 361, 505
gelenek 28, 76, 78, 92, 96, 103,
110, 138, 283, 285, 318, 335,
519
Görecelik 273, 309, 314
günah 67, 72, 189, 235, 281, 282,
341, 358, 383, 388, 390, 391,
396, 407, 417, 471

H

hakikat 18, 19, 20, 22, 30, 68, 98,
100, 243
Hasan-ı Basrî 95
Hay b. Yakzan 63
haz 13, 22, 24, 49, 104, 105, 110,
111, 112, 113, 115, 116, 117,
125, 128, 131, 147, 163, 233,

235, 248, 323, 325, 326, 327,
402, 439, 477, 480, 485
Hazlitt, Henry 321, 506
Hobbes, Thomas 506
hukuk 226, 248, 275, 282, 285,
288, 519
Hume, David 105, 506
Hursthouse, Rosalind 128, 130,
506
Hücviri 78, 182
hüsün 35, 94, 145, 146, 147, 148,
149, 151, 153, 243, 244, 322

İ

ibadet 23, 27, 30, 32, 36, 50, 77,
170, 176, 182, 185, 186, 199,
219, 220, 221, 222, 223, 224,
225, 226, 227, 239, 262, 263,
347, 354, 360, 380, 381, 390,
395, 411, 414, 415, 417, 418,
419, 420, 421, 422, 423, 426,
427, 428, 429, 430, 453, 488,
489, 520

İbn Arabî 55, 59, 61, 79, 80, 83,
84, 88, 89, 161, 165, 166, 171,
180, 208, 209, 501, 507, 512

İbn Haldûn 82

İbn Hazm 61

İbn Manzûr 44, 49, 60, 95, 96,
176, 507

İbn Miskeveyh 88, 89, 158, 161,
162, 169, 192, 290, 507

İbn Sînâ 91, 106, 112, 155, 196,
254, 502, 507

İbn Teymiyye 52, 54, 64, 507,
517

İbn Tufeyl 63

ihsan 43, 78, 96, 175, 176, 177,
178, 180, 186, 188, 354, 387,
482

ilahî emir 13, 108, 119, 139, 140,
145, 148, 172, 173, 256, 323,
442

İlahiyat fakültesi 423

İman 21, 24, 33, 37, 41, 44, 48,
49, 50, 52, 54, 55, 56, 58, 68,
70, 77, 100, 165, 167, 176, 211,
212, 213, 214, 215, 217, 232,
235, 238, 239, 354, 359, 365,
372, 428, 499, 500, 501, 502,
504, 505, 508, 509, 513, 515,
516, 517

insan-ı kâmil 59

İslâm 20, 24, 30, 31, 32, 36, 38,
52, 59, 60, 82, 83, 92, 94, 105,
159, 176, 188, 212, 213, 226,
244, 245, 481, 482, 496, 499,
508, 509, 510, 513, 517

İslam düşüncesi 50, 178, 415

İstidlal 52, 80, 507, 518

K

Kâdî Abdülcebbar 71, 146

Kant 38, 45, 106, 108, 119, 120,
121, 122, 123, 233, 251, 253,
254, 329, 330, 331, 332, 333,
335, 497, 499, 506, 508, 509

Kant, Immanuel 106

karakter 87, 89, 92, 108, 127,
128, 129, 133, 134, 135, 138,
139, 160, 193, 226, 283, 296,
337, 338, 399, 468, 477, 480

keşf 38, 63, 80, 82, 84, 156, 179,
214, 357, 370, 371

Kindî 111, 192, 193, 509

kişilik 224, 235, 282, 283, 296, 426, 468, 469, 473
 Kohlberg, Lawrence 252, 253, 509
 Konevî, Sadreddin 38, 78, 514
 kubuh 35, 94, 145, 147, 148, 149, 151, 153, 244, 322
 Kur'an-ı Kerim 31, 37, 38, 52, 53, 55, 59, 60, 64, 70, 72, 73, 76, 82, 83, 85, 96, 97, 100, 101, 102, 166, 171, 172, 175, 177, 182, 183, 186, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 228, 229, 230, 231, 232, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 246, 249, 300, 341, 352, 368, 369, 370, 380
 Kuşeyrî 38, 80, 81, 182, 190, 255, 497
 kutsal 19, 22, 28, 104, 113, 140, 144, 252, 298, 313, 369, 456
 Kutub, Seyyid 62, 358, 514
 kültür 44, 225, 262, 318, 320, 335, 361, 435, 438, 444, 445
 Kyrene Okulu 110

M
 MacIntyre, Alasdair 31, 130, 135, 136, 137, 138, 139, 505, 510
 Materyalist felsefe 323
 Mâtürîdî 35, 38, 49, 52, 53, 62, 69, 71, 72, 73, 74, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 203, 207, 223, 233, 237, 238, 239, 242, 244, 246, 344, 345, 346, 347, 351, 358, 480, 511, 513, 515, 518
 Mevlâna 68, 79, 418, 508

Mill, John Stuart 38, 108, 110, 114, 115, 116, 117, 118, 123, 502, 512, 513
 mistisizm 21
 modern felsefe 18
 modernleşme 26, 135
 Mohamed, Yasian 63, 512
 Moore, George Edward 105, 512
 Muhasibi 79, 81
 Mu'tezile 35, 38, 68, 71, 72, 74, 75, 78, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 155, 212, 244, 245, 246, 335, 343, 344, 346, 480, 499, 508
 müeyyide 36, 217, 240, 243, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 256, 381, 382, 388, 391, 393, 421, 483

N
 nefis 31, 59, 90, 96, 158, 160, 181, 183, 184, 188, 189, 192, 193, 208, 249, 468, 469, 494
 Nesnellik 273, 309
 Nikomakhos'a Etik 130, 131, 132, 133, 134, 498
 niyet 119, 122, 172, 219, 280, 301, 309, 313, 329, 414, 415, 432, 488
 norm 312, 361, 442
 Nuttall, Jon 23, 85, 317, 512

O-Ö
 objektivizm 273, 309
 otorite 20, 24, 101, 113, 141, 157, 240, 247, 252, 277, 316, 324, 325, 336, 341, 342, 349, 350, 351, 433, 442, 472, 477, 480, 482, 485, 490

ödev ahlakı 108, 122, 323, 329
 Özgürlük 340, 371, 372, 373, 376, 377, 379, 380, 471, 501, 515
 öznel 121, 128, 284, 309, 315, 316, 317, 324, 465, 469, 471, 472, 494, 495

P
 Pieper, Annemarie 90, 111, 513
 Platon 108, 128, 129, 130, 280, 290, 293, 309, 315, 321, 499

R
 rasyonel 56, 62, 71, 107, 114, 121, 132, 133, 134, 136, 140, 142, 144, 145, 251, 357, 365, 366, 367, 487, 488
 Ross, William David 38, 119, 123, 124, 125, 126, 137, 321, 332, 337, 513, 514
 Rousseau, Jean Jacques 67, 286, 514
 rölativizm 273, 315, 316, 317
 Rönesans 17, 18
 Russell, Bertrand 91, 116, 122, 500

S
 sekülerleşme 21, 26, 477
 sevap 99, 102, 219, 245, 281, 282, 383, 400
 sezgi 22, 104, 105, 124, 127, 136
 Slote, Michael 130

214, 215, 356, 357, 360, 362, 363, 364, 365, 367, 368, 370, 479, 487
 Tanrı 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 32, 34, 35, 36, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 70, 77, 78, 79, 80, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 104, 106, 112, 122, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 151, 154, 155, 161, 162, 165, 167, 168, 169, 170, 178, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 205, 209, 210, 221, 231, 233, 237, 243, 246, 247, 248, 252, 254, 256, 263, 268, 274, 277, 280, 297, 310, 313, 323, 340, 347, 348, 350, 353, 356, 385, 392, 416, 442, 468, 470, 477, 479, 480, 488, 490, 499, 503, 507, 514
 Tanrı tasavvuru 21, 36, 41, 196, 198, 221, 347, 468
 Tasavvuf 59, 78, 165, 171, 180, 181, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 210, 497, 501, 502, 503, 508, 510, 512, 514, 517
 teleolojik 35, 38, 108, 109, 118, 119, 139, 200, 323, 329, 480, 486
 temessül 172, 173, 174, 482
 tevhid 61, 62, 63, 151, 165, 171, 359

U-Ü
 ulûhiyet 19
 Ülken, Hilmi Ziya 67, 247, 248, 514, 517

- V**
varlık 18, 20, 24, 34, 36, 38, 42,
48, 58, 59, 61, 70, 77, 85, 86,
97, 110, 112, 117, 119, 121, 122,
131, 132, 140, 143, 154, 155,
157, 161, 162, 165, 166, 168,
171, 178, 184, 195, 196, 198,
200, 201, 202, 203, 206, 207,
209, 210, 211, 214, 215, 229,
232, 247, 255, 277, 278, 279,
285, 300, 306, 335, 337, 350,
- 351, 355, 359, 429, 431, 444,
467, 482
Vicdan 106, 333, 334, 335, 404,
407, 412, 488, 502, 516
- Y**
Yazır, Elmalılı Hamdi 62, 219,
234, 518
- Z**
Zebîdî, Muhammed Murtaza 44,
49, 96, 518

“dün”den öğrendiklerine
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları ayarlatır.

İNANÇ VE AHLAK

Dini Tasavvurun Seküler Dönüşümü

Tanrı ve insan arasındaki bağ ahlaka nasıl yansır? Günümüz toplumunda insanların inandığı ve bildiği gibi yaşayabilmesi mümkün mü? Eylemlerin ahlakiliğini belirleyen unsur nedir? Gelenek, vicdan, akıl ya da vahiy ahlaki davranışlarda ölçüt kabul edilebilir mi? İnanç ile ahlaki yetkinleşme arasındaki ilişki nasıl güçlenir? Din eğitimi ahlaki gelişime nasıl katkı sağlar? Bu sorularla yola çıkarak insanın varoluşsal meselelerinden olan inanç ve ahlaka dair kapsamlı bir inceleme sunan kitap aynı zamanda iki kavram arasındaki ilişkinin günümüz dünyasındaki tezahürlerini içermektedir. Genç yetişkinlerle gerçekleştirilen mülakatlarla inanç-eylem ilişkisine odaklanan çalışma, modernleşme ve sekülerleşme kaskacındaki insanın ahlaki gerilimlerini konu edinmektedir. Kitapta inanma biçimlerinin ahlaka etkisi, ahlakın kaynağı, ibadetle ahlak arasındaki bağ, ahlaki müeyyide, bilgi-eylem ilişkisi, öte dünya anlayışının ahlakla irtibatı ve din eğitiminin ahlaka etkisi gibi meseleler üzerine tartışmalar yürütülürken toplumun ahlak ve inanç tasavvuruna ilişkin derinlemesine bir okuma gerçekleşmektedir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-22-0

9 786257 471220